

Джефрі А. Лендіс Падіння на Марс

Історія не обов'язково така,
якою ми хочемо її бачити...

У народу Марса немає літератури. Процес колонізації помилок не пробачав, тож у вигнанців не було часу на писанину. Але вони все одно мають перекази – історії, які вони розповідають дітям, коли ті ще замалі, аби по-справжньому їх розуміти, історії, які ці діти потім переповідають своїм дітям. Це і є легенди марсіан.

Серед них немає жодної історії про кохання.

У ті дні люди падали з неба. Вони сипалися з вохрового небосхилу в кораблях, що ледве трималися купи, у тонких алюмінієвих шкарлупках, повних смердючих представників людства, половина з яких була мерцями, а інша половина – майже мерцями. Посадки були жорсткими, багато кораблів репалося від удару, і з них у трохи густішу за вакуум атмосферу Марса випадали тіла і виривалося дорогоцінне повітря. Кораблі падали хвиля за хвилиною – покидьки, що їх людство безтурботно жбурляло у космос і які потім розбивалися у вкритих кратерами пустелях Марса.

Коли в середині двадцять першого століття на Землі останні уряди скасували смертну кару, з'ясувалося, що цим вони не скасували вбивства, згвалтування чи тероризм. Вважалося, що деякі злочинці надто затяті для виправлення. То були рецидивісти настільки підступні й жорстокі, що годі було й сподіватися коли-небудь повернути їх у суспільство. Для земних урядів ідея відправляти злочинців на іншу планету, де ті мусили би боротися за своє виживання, стала ідеальним вирішенням проблеми. І якщо вони програють цю боротьбу, то провина за це ляже на самих злочинців, а не на земних суддів і присяжних.

Контракти на побудову кораблів, що переправляли в'язнів, віддали найдешевшим підрядникам. Якщо в'язням було незручно і на борт вантажили замало їжі і води, а апарати життєзабезпечення були нижчої якості, ніж зазначено в угоді – що з того? І хто міг поскаржитися? Подорож була в один бік; на Землю не поверталися навіть кораблі. Вони мали бути лиш настільки витривалі, щоб не розсипатися на шматки під час запуску. А якщо корабель розвалиться вже після злету – хто тужитиме за його пасажирами? Так чи інакше, у суспільство в'язні вже не повернуться.

Мій прапрадід Джаред, як нам розповідали, прибув із п'ятою хвилиною вигнанців. У родині заведено говорити, що Джаред був політичним дисидентом, якого кинули за ґрати за надміру енергійний захист безпорадних.

Земні уряди, звісно, заявляли, що ніколи не відправляли на Марс політичних в'язнів. Безнадійні, найгірші злочинці, ті, хто й не думав каятись і кого не можна було повертати до мирних людей – ось кого земні в'язниці відправляли на Марс, але ніяк не дисидентів. Утім, земні уряди мають великий досвід брехні. На Марс дійсно посилали справжніх убивць, але серед них були й інші, кого вигнали лиш за те, що вони наважились озвучити свої небезпечні думки.

Але родинна легенда теж бреше. У заслання відправляли й невинних, це правда, але мій прапрадід не був одним з них. Час порозумивав усі контури, тож достеменних обставин ніхто не пам'ятає. Але він був серед тих, хто вижив, худий, схожий на пацюка чоловік, жорсткий, мов стара мотузка, і хитрий, як змія.

Моя прапрабабуся Кайла була серед перших жителів Марса, однією з команди вчених на науковій базі Шальбатана, міжнародній станції, яку спорудили на Марсі задовго до ідеї скидати на планету злочинців. Коли прийшов наказ закривати станцію і готуватись до евакуації, Кайла вирішила залишитись. Її наукова робота була важливішою, сказала вона політикам і народам Землі. Вона вивчала палеоклімат Марса, намагалася з'ясувати, як саме планета висихала і вистигала, як цикли потепління і охолодження довгими повільними хвилями прокочувалися її поверхнею. Наша рідна планета, казала вона, відчайдушно потребує цього знання.

У ті часи прапрабабуся Кайла певною мірою уславилася тим, що стала однією з сімнадцяти науковців, які залишилися на базі Шальбатана. Певно, ця слава стала у нагоді. Їхні радіопередачі про те, як з неба падали люди, змусили земні уряди дотримуватись обіцянок. Вигнання на Марс не було, стверджували вони, смертною карою. Аргументи вигнанців було легко відмітати, називаючи їх перебільшеннями і брехнею, але на Шабальтані було радіо, і їхні яскраві й детальні описи висадок вигнанців мали деякий вплив.

У перші кілька років із Землі надсилали припаси, здебільшого від благодійних організацій на кшталт Бахаїстських груп допомоги, Міжнародної Амністії та ще Святих сестер апостола Павла. Припасів цих не вистачало.

Після першої і другої хвилі вчені, котрі залишилися на Марсі, зрозуміли, що будь-яка надія займатися наукою зникла. Вони вітали в'язнів настільки дружньо, наскільки могли, допомагаючи їм будувати житло у смертельних перегонах із часом і скоріше починати вирощувати рослини, які очищували повітря і давали змогу вижити.

Марс – це пустеля, неродюча каменяка в космосі. У тому, щоб посилати злочинців не на смерть, а на Марс, не було ніякого милосердя. Вони мушили швидко вчитися або померти. Більшість помирала. Деякі вчилися: вони добували кисень електролізом схованої глибоко в ґрунті води, із простих матеріалів збирали інструменти, щоб скласти горна, у них очищували від домішок метал, із котрого збирали пристрій для виготовлення інших пристроїв, які допомагали вижити. Але щойно їм вдавалось побудувати такі апарати, з неба налітали наступні хвилі відчайдушних, ледь живих в'язнів, іще зліших, іще жорстокіших людей, яким не було чого втрачати.

Базу зруйнувала шоста хвиля. Це було дурним і самовбивчим кроком, але ті обурені й розпутні люди помирала. Одне покоління згодом вони вже називали себе політичними вигнанцями, але в тому, що більшість із них були бандитами, грабіжниками і вбивцями, сумніву майже немає. Шоста хвиля винесла ватажка, чоловіка, який називав себе Дінго. На Землі він розстріляв із автомата сотню людей – цілий багатоквартирний будинок, який затримував йому платню за покровительство. На кораблі Дінго вбив сімох в'язнів голими руками, просто щоб показати, що він головний.

І він справжнім вожаком. В'язні йшли за ним зі страху, поваги або чистого гніву, і, коли вони впали на Марс, він діставав їх, повчав, бив і врешті викував із них розлючену армію. На Марсі їх покинули на повільну смерть, казав Дінго. Вони могли вижити тільки протиставивши жорстокості Землі свою власну. Він провів їх маршем через п'ятсот кілометрів сухого піску до житлових модулів Шальбатана.

Базу захопили раніше, ніж її жителі помітили напад. Вчених, які лишилися на станції, побили металевими прутами, виламаними з конструкцій розгромленої бази, їм зав'язали очі і тримали заручниками, поки в'язні передавали свої вимоги по радіо на Землю. Коли відповідь не надійшла, чоловіків роздягли і викинули помирати на холодний пісок. Від гніву і відчаю юрба, що була шостою хвилею, рознесла усю базу, цей видимий символ цивілізації, яка відправила їх за мільйони миль помирати. Жінок, які залишились на базі, руйнівники згвалтували, після чого дозволили їм вимолити собі життя.

Чоловіки з четвертої і п'ятої хвиль об'єдналися. Здебільшого, вони ледве знали один одного – багато хто ніколи не бачив облич товаришів інакше, аніж крізь напівдзеркальне скло шолома. Але мало-помалу вони зрозуміли, що виживуть тільки якщо діятимуть разом. Вони навчилися закопуватись у пісок, і, коли саморобні радіоприймачі повідомили, що базу грабують, вони нишком пройшли пустелею, а тоді зачаїлися і почекали. Коли розбійники залишали базу, виносячи усе, що здалося їм цінним, люди з п'ятої

хвилі, що ховалися в піску, вистрибнули й захопили їх зненацька. Ніхто з тих, хто напав на базу Шальбатана, не вижив. Дінго втік у пустелю, і саме Джаред Варгас, мій прапрадід, помітив його, вислідив і вбив.

А тоді вони пішли на базу, щоб подивитись, чи можна врятувати звідти бодай що-небудь.

Прапрадід знайшов її серед уламків і здер стрічку з її очей. Вона подивилась на нього, напівзасліплена раптовим світлом, і прийняла його за когось із тієї банди, що знищила станцію і згвалтувала її саму. Вона не могла знати, що решта його товаришів саме гарячково працювала, латаючи дірки у модулі, щоб з нього не виходив кисень, поки прапрадід і ще кілька чоловік шукали вцілілих. Від нестачі повітря, що витікало назовні, в неї вищало у вухах, кров текла в неї з носа, вух і ануса, а вона поглянула на нього, змигнула і сказала:

– Я мушу сказати, перш ніж помру. Кисень у ґрунті. Нагрійте ґрунт і вивільніть його.

– Що? – спитав прапрадід. Не це він очікував почути від оголеної жінки, що стікала кров'ю і от-от мала втратити свідомість від кисневого голодування

– Кисень! – сказала вона, хапаючи повітря. – Кисень! Теплицям кінець. Якісь паростки може і вижили, але часу обмаль. Вам зараз потрібен кисень. Треба знайти спосіб нагріти реголіт. Зберіть сонячну піч. Ви отримаєте кисень, нагріваючи ґрунт.

І вона зомліла. Прапрадід потяг її, мов мішок із камінням, до одного залатаного модуля і крикнув:

– Я знайшов одну! Esta viva! Я знайшов одну живу!

Кілька наступних місяців Джаред притримував її, коли вона кричала і сипала прокльонами, ходив за нею, поки вона не одужала, був поруч увесь час, що вона проходила вагітною. Їхнє весілля стало першим на Марсі, бо хоч деякі жінки і були достатньо затягнутими лиходійками, щоб їх відправили на Марс, проте в'язнів-чоловіків усе одно було вдсятеро більше.

Отак вони, вбивця і вчена, збудували цивілізацію.

Кораблі з Землі продовжували прилітати, кожен наступний був обладнаний гірше за попередній і привозив більше мертвих, аніж живих. Але у певному сенсі це було щастям, бо більшість все одно помирала, а тіла, хай там які змарнілі, містили цінні органічні речовини, що могли перетворити ще один квадратний метр марсіанського піску на родючий тепличний ґрунт. Кожен труп годував одного з тих, хто вижив.

Тисячі гинули від голоду і нестачі кисню. Ще тисячі були вбиті, щоб повітрям, яке вони споживали, могли дихати інші. Вигнанці вчилися. З моїми

прапрадідом і прапрабабусею на чолі, вони навчилися на гвинтики розбирати кораблі, що падали на поверхню, ще до того, як осідали парашути. А щодо пасажирів – що ж, якщо вони не могли дихати вакуумом (а розріджене повітря Марса було нічим іншим, як насиченим пилюкою вакуумом), то мушили навчитися чіплятися за життя.

Виживали тільки найміцніші. Зазвичай це були найнижчі і найнепомітніші, схожі на щурів, надто злі і надто витривалі, щоб дати себе вбити. На Марс встигли заслати чверть мільйона в'язням, перш ніж земні уряди зрозуміли, що дешевше вживляти злочинцям чіпи коригування поведінки, аніж переправляти їх на Марс. Після цього вони старанно намагалися забути про те, що зробили.

Мій прапрадід Джаред став лідером вигнанців. Це була важка робота, бо людьми вони були жорстокими, але він бився з ними, залякував їх, потурав їм – робив усе, щоб вести їх за собою.

На Марсі немає історій про любов; вигнанці не мали на неї ані сил, ані часу. Для них любов стала непередбачуваною хворобою, що іноді вражає людей і з якою слід безжально боротися. Виживання потребувало покори і невпинної праці. Любові, яка розквітає на індивідуальності і свободі, не знайшлося місця на Марсі.

Так, Джаред Варгас був дисидентом, висланим із Землі за виступи проти уряду. Але Джаред Варгас помер у пустелі. Коли люди з п'ятої хвили прийшли на допомогу базі Шальбатана, Джаред Варгас погнався за Дінго в пустелю, і це стало найбільшою помилкою в його житті. Назад повернувся тільки один із них, на ньому був скафандр Джареда Варгаса і він називав себе Джаредом Варгасом. Ніхто не впізнав його, бо люди п'ятої хвили прилетіли на десятку кораблів, і коли й були серед них друзі справжнього Джареда Варгаса, вони померли після того, як новий Джаред Варгас повернувся з пустелі. А усі, хто міг би впізнати Дінго, прилетіли з шостою хвилею, і усі вони загинули.

Він повернувся з пустелі і врятував мою прапрабабусю, а люди з п'ятої хвили прийняли його.

Але мою прапрабабусю йому точно не вдалося обдурити. Вона була дуже розумною, просто блискучою в своїй області, тож мусила здогадатись, що чоловік, який взяв її за дружину, був тим самим, хто привів розлючений натовп, що гвалтував її, нищив станцію і сміявся, дивлячись, як її друзі помирали в розрідженій атмосфері Марса.

Але на Марсі треба виживати, а не кохати. А Джаред Варгас був єдиним ватажком, якого вони мали.

З часів перших вигнанців збереглося чимало переказів. Але серед них немає жодної історії про кохання.

Переклад: Віталій Мюнхен aka forever_maggot